

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LVI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1944.

6. SZÁM

FOLYÓIRATA

JÚNIUS

Egyesületünk az 1943—44. iskolai évben.

Boldogult *Teleki* Pálnak, az első világháború utáni idők legnagyobb magyarjának, egyesületünk tiszteleti tagjának sok értékes alkotása közül az egyik egy olyan nemzetpolitikai szemlének megalkotása, amely havonként kétszer kerül a magyar társadalom mindenrendű tagjához és a legtárgyilagosabban tájékoztat, tanít és irányít. Ez a szemle a mindnyájunk előtt ismeretes *Országépítés*. Egy-egy íves terjedelemben jelenik meg és egyik legerdekesebb része a mindenkor 3. és 4. lapja, amelyek a második világháború eseményeit foglalják össze. Az összefoglalások fejezetén egy állandóan ismétlődő rajz naptárt ábrázol, amelyen csak annyi van feltüntetve, hogy a háborúnak hányadik napjánál tartunk. A legutóbbi *Országépítés* április 15-i számában ez a naptár a háború 1701-től 1715-ig tartó napjait mutatja.

Ha tudjuk is, hogy a 2. világháború már esztendőök óta folyik, mégis megdöbbenünk, mikor ez a naptár szemünkbe ötlük. Eddig ezt a naptárt jóformán észre sem vettük, mert a háború fergetege messze dúlt határainktól és mindig reméltük, hogy a Kárpátok koszorújától távol keletre fog befejeződni. Mindennapi életünket nem nagyon zavarta ez a második nagy gigászi küzdés. Tavalyi főtítkári jelentésemben csak annyiban érintettem, hogy fájdalommal emlékeztem meg egyik vidéki kortársunkról, „aki még a közgyűlést megelőző nyár elején, a keleti arcvonalon százada élén hősi halált halt és aki egyike volt azoknak a tanítóképzői tanároknak, akiket a haza hívó szava elszakított békés foglalkozásuktól és akik fokozatosan mind nagyobb és nagyobb számmal teljesítenek katonai és harctéri szolgálatot.”

Ez a rövid megemlékezésem a 2. világháborúval kapcsolatban alig egy éve, május 8-án hangzott el, abban a nagyszerű dunántúli városban, amely éppen tavaly emelkedett sok küzdelem és viszonytagság után a szabad királyi városok közé. Azóta, tudjuk mindnyájan, hogy ez a szép dunántúli város, Győr, amely ipari és kereskedelmi téren Budapest után hazánk második városává alakult, szintén megismerte közelebről az újabb világháború embertelen borzalmait. Legutóbbi közgyűlésünk óta még egy évnyi idő sem telt el és mindnyájunk vezető-gondolata a háború és végső kimenetelének a kérdése. Az *Országépítés* említett kicsi naptára alatt Kormányzónk vastagon szedett hadparancsa mered felénk, amelyet

ugyan a honvédekhez, a magyar katonákhoz intézett, de szól az minden magyar emberhez: „A háború végső kifejlődéséhez közeledik és döntő szakaszához jutott. Elsősorban a magyar sors szempontjából, mert az ellenség itt áll egészen határaink közelében. Most tehát ismét Hazánk közvetlen megvédéséről van szó. Erre gondoljon mindenki, amidőn az első hadsereg apái nyomdokain elindul a Kárpátokon át Galicia területére, ahol 1914-től 1918-ig oly sok dicső csatában tündököltek a magyar fegyverek. E harcban természetesen nincs vissza, csak: Előre. Elvárom, hogy mindenki megteszi kötelességét és méltók lesztek a hős elődökhöz.” Kormányzó urunkat csak az érinti fájdalmasan, hogy e nehéz órákban nem lehet maga is katonái között.

Azt hiszem, nem kell tovább részleteznem a nehéz idöket! Az ellenség kapuink előtt áll! Ma minden erőt, időt és a munkát arra kell tehát felhasználnunk, hogy ott segítsünk és azt munkáljuk, ami összefügg a háborúval. Minek akkor egyesületi közgyűlés, elnöki megnyitó, főtitkári és egyéb jelentésekkel ünnepi előadás? Erre a kérdésre kétféleképpen is válaszolhatunk. Először is a mindennapi élet megszokott, rendes ütemét, amíg ezt a hatóságok meg nem változtatják, tartsuk meg lehetőleg továbbra is. A mult hónapban még volt gyűléstilalom, amit nyilván azért oldott fel a kormány, mert talán a maga részéről is kívánatosnak tartja, hogy az alkotmányosan működő alakulatok egyesületi élete zavartalanul folyjék tovább. A második felelet pedig az alapszabályainkra való hivatkozás, amelyek elrendelik, hogy egyesületünk tartson évenként rendes közgyűlést, mégpedig lehetőleg az ország más-más városában. Mi tehát elsősorban az alapszabályoknak engedelmeskedtünk, mikor elhatároztuk még Győrben, hogy a legközelebbi közgyűlést — tekintettel a már akkor nehéz közlekedési viszonyokra, — ne más-más városban, hanem Budapesten tartsuk. Ilyen előzmények után hívtuk össze tagjainkat és vendégeinket a XXXIV. rendes közgyűlésünkre, melynek 3. pontja a főtitkári megemlékezés az egyesület 1943—44. évi működéséről és állapotáról.

Ez a működés szerfelett rövid életű volt ebben az esztendőben. Jól tudjuk mindnyájan, hogy az elmúlt év nyarán jelentkező légiveszély lehetőségei miatt meghosszabbodott a nagyvakáció és az iskolai munkával kezdődő egyesületi életünk is csak november 22-én indult meg. Hogy a hosszú szünidőre kényszerült tanárság nem ült tétlenül és a köz szolgálatában végzett értékes munkát, ismeretes mindnyájunk előtt. A közoktatási miniszter úr u. i. elrendelte a tanárok foglalkoztatását, amelynek nyomán nemcsak különféle hivatalokba osztottak be egyeseket, hanem jól kidolgozott munkatervezetek alapján értékes előadásokat hallgathattak a tanárok, amelyek közül a legsikerültebbek a bpesti tankerületben hangzottak el. Ennek műsorát a *Magyar Tanítóképző* novemberi száma is közölte.

A novemberben megkezdett egyesületi élet márciusban a már említett gyűléstilalom miatt szünetelt. Közben ismét csak a megne-

hezült háborús viszonyok miatt elrendelte a kormány a tanév meg-
rövidítését, illetőleg április hó folyamán annak befejezését. Március
óra hirdetett taggyűlésünk így már nem maradhatott áprilisa,
hanem e helyett a májusra tervezett közgyűlés idejét tette át az
elnökség április 22-re. November 22-én kezdtük tehát 1943—44-ben
egyesületi életünket és befejezzük a mai nappal s így kereken mind-
össze öt hónapig tevékenykedhettünk.

Alapszabályaink szerint az egyesületi élet eszközei a havon-
kénti gyűlések vagy vándorgyűlések, tanulmányi kirándulások, a
testvéregyesületekkel való érintkezés és az egyesület közlönye.
Ezen eszközök közül a legértékesebb egyesületi közlönyünk, amely
ebben az évben 57. évfolyamát éli. Lételét állandóan fenyegeti az
egyesület nem rózsás anyagi helyzete, jobban mondva az egyesületi
tagok tagdíjfizetési hanyagsága. Legutóbbi főtítkári jelentésemkor
örömmel közöltem, hogy a tagfelvételre jelentkező 21 kartárs révén
majdnem elértük az 500-as taglétszámot. Tagjaink száma u. i.
499-re gyarapodott a múlt évben, amely időközben mindössze csak
506-ra emelkedett. Mikor ezt az öröndetes számot bejelentettem,
hozzáfűztem azt is, hogy nem elég csak a tagságra jelentkezni,
hanem fizesse is be mindenki becsülettel az évi 8 P tagsági díjat.
Ennek a felszólításnak nem sok foganatja volt, mert a november
22-én megtartott együttes elnökségi és választmányi ülésen a pénz-
táros bejelentette, hogy az egyesületnek kb. 400 hátralékos tagja
és a közlönynek néhány késedelmes előfizetője van, kereken 6200
pengős hátralékkal. Valamennyinek küldött fizetési felszólítást. Eljá-
rásához fűzött reményei azonban most sem váltak valóra, mert
mindössze 952 P folyt be az egyesület pénztárába.

Legfőbb bevételi forrásunknak ez a nagy kiesése elsősorban
folyóiratunk megmaradását tette kétségessé. Buzgó szerkesztőnk
terjesztette be tehát azt az indítványát, hogy a hátralékosok, meg
a nyomdai költségek tetemes áremelkedése miatt emeljük mi is a
tag- és előfizetési díjakat, úgy mint teszik ezt a többi egyesületek.
Ilyen elhatározás nélkül, érvelt a szerkesztő, meg kellene szüntet-
nünk lapunkat, „mely esetben egy nélkülözhetetlen kapcsolatot
szüntetnénk meg és az egyesületi életet is kétségessé tennők.” Az
együttes ülés el is fogadta az indítványt és elhatározta, hogy a
tag- és előfizetési díjak összegét 1944-től kezdődően évi 12 P-ben,
a helyettes tanárok számára évi 4, a nyugdíjasok számára pedig
évi 6 P-ben állapítja meg. Természetesen nem sokat érünk az ilyen
emeléssel, ha viszont a fizetési készség a jövőben sem emelkedik.
A hanyag tagdíjfizetők miatt olyan kiadástöbblet támadt folyó-
iratunknak, hogy kénytelenek voltunk a Vkm-hez fordulni segít-
ségért. A Vkm-ban az ősszel életbeléptetett új ügy- és személyzeti
beosztás kapcsán az elnökség úgyis elhatározta, hogy tisztelgő
látogatást tesz ügyosztályunk új főnökénél, dr. vitéz *Terbócz*
Miklósnál és helyettesénél, dr. *Huszka* János min. tanácsosnál,
törekvéseink mindenkori lelkes megértőjénél. Ez a látogatásunk
január 4-én meg is történt. Ügyosztályfőnökünknel előterjesztéseink

éppen úgy szíves meghallgatásra találtak, mint Huszka János ügyosztályfőnökhelyettesnél. Sérelmeinket, panaszainkat nemcsak feljegyezték, de kieszközölték az egyesület támogatására kiutalt évi állami segély megduplázását, amit a közgyűlés színe előtt is hálásan megköszönünk azzal, hogy lehetővé tették ezzel lapunk megmaradását.

Így állunk egyesületünk legfontosabb eszközével, a folyóiratunkkal, melynek évi munkáját régi szokás szerint a szerkesztő összegezi. Ennek a kedves munkájának, fájdalom, ebben az évben eleget tenni nem tudott a közeli napokban ért súlyos családi vesztesége miatt, melynek elviseléséhez, úgy érzem, mindnyájunk igaz és őszinte részvételét tolmácsolhatom. A jó Isten adjon néki vigasztalást és erőt, hogy kedves munkáját, folyóiratunk szerkesztését továbbra is a régi lelkesedéssel folytathassa. Elsősorban az ő buzgalmának köszönhetjük, hogy a *Magyar Tanítóképző* ebben a nehéz évben is majdnem ugyanolyan terjedelemben tudott megjelenni, mint 55. évfolyamában. Mindössze $1\frac{1}{2}$ ívvel csökkent, ami elenyésző csekélység a már tavaly jelentkező papírinséges világban. A tavalyi 55 munkatárs helyett 1943-ban 44 dolgozótárs volt, akik közül 16-an már az előző években is dolgozótársak voltak. Újabbak tehát 28-an, akiket lelkes szerkesztőnk helyett is további munkálkodásra buzdított. Úgy a régi, mint az új munkatársak különösebben a könyvismertetésekkel (48) szerepelnek. 2 vezető cikket a szerkesztő írt. 21 nagyobb értekezést és tanulmányt 18 író; a 8 kisebb közleményt 6 tagtárs. Az elementek rovatában pedig *Medgyesi Mária* emlékezik meg Tabódy Idáról és itt jelentem be őszinte szomorúsággal az elmúlt évben három régi tagtársunknak, Barcsai Károlynak, dr. Veress Istvánnak és Matheidesz Istvánnak a halálát.

Folyóiratunk egyébként az elmúlt évben is hű tükre volt az egyesületi életnek. A szerkesztőnek nagy gondja volt arra, hogy a hírek rovatában a lehető legbőségesebben emlékezzék meg mindazokról az eseményekről, amelyek révén vidéki képzőink és tanártársaink kulturális és egyéb érdemes tevékenységével is megismerkedhetünk. Számon tartotta, kik teljesítének katonai szolgálatot, vonultak ki a hadszíntérre vagy állanak menetkészen a kivonulásra; közölte a minket érdeklő kinevezéseket, kitüntetések, előléptetéseket és tanulmányi ösztöndíjakat nyert kartársak nevét; Vincze Sándor tagtársunknak a kormányzói gyűrűvel való ünnepélyes doktorrá avatását. A „Személyi hírek, előadások” és „Intézeti hírek” rovatán kívül mindég bőséges volt az „Irodalmi szemle” rovat, amely kitűnő repertóriumát adja annak a sokféle irodalmi munkáságnak, tanulmányoknak és egyéb közleménynek, amelyekkel tanárságunk az ország sokféle folyóiratában, lapjában szerepel. Hosszadalmas lenne még csak a kiemelkedőbb tanulmányok, rádió- és egyéb előadók neveit felsorolni; csak mint legszorgalmasabb vagy a nagyobb művek íróiként említjük meg *Bognár Gyula*, *Bálint Sándor*, *Doby Ida*, *Ferenczi István*, *Somos Lajos* és *Undi Mária* tagtársaink nevét.

A nagyobb értekezések között szerepelnek azok is, amelyek a havonként megtartott taggyűléseken hangzottak el, hogy azok is olvashassák, akik ezeken a gyűléseken meg nem jelenhetnek. A mind nehezebbé váló anyagiak miatt különösen a vidéki kartársak részvétele csökkent meg, mert sajnálatosan nincs nagyon módjuk ahhoz, hogy ezeken a taggyűléseken megjelenhessenek. Pedig az itt elhangzott felolvasásokat, ha mindjárt meg is jelenteti szerkesztőnk, nem élvezhetik a kellő mértékben, mert éppen a hozzászólások, nem egyszer kialakult viták a legérdekesebb részei a taggyűléseinknek. Igaz, hogy az „Egyesületi élet” rovatában megjelent bőséges és *Tanay* Antal titkárunk buzgalmát dicsérő jegyzőkönyveink közlik a hozzászólásokat is. Papírhiány miatt azonban még ezeket is csak szűkrezabva hozhatja a szerkesztőnk titkárunk tollán keresztül.

Ebben az évben, miként már említettem, a rövidre szabott tanév miatt kevés taggyűlésünk lehetett és így tervezett előadásaink tekintélyes része a jövő zenéje. A Szt. Orsolyarend II. ker.-i intézetében *Takács Béla* tagtársunk értekezett *A székelykeresztiúri tanítóképzőintézet feladata a magyar tanítóképzésben* címmel. A Nagy Alföldről a székelyek közé igazgatónak szakadt tagtárs felolvasásából is meggyőződhattünk, hogy apostoli munkát végez nemcsak intézete székhelyén, hanem a környező székely falvakban, ahová jelöltjeit nemcsak azért viszi ki, hogy azok ott szórakoztassák, tanítsák a derék székelyeket, hanem mindjárt táj-, népkutató- és gyűjtőmunkát is végezhesse. Így nevelnek intézetében elsősorban vérbeli népnevelőket a székely és erdélyi falvak részére.

Dec. 20-án az esztergomi r. kat. tanítónőképzőintézet tanárának, *László M. Consiliának* tanulmányát olvasta fel egy rendtársa, miután *László Consilia* betegsége miatt nem jelenhetett meg a III. ker.-i r. kat. óvónőképzőben megtartott tagértekezleten. *Korszerű nevelés a tanítóképző-liceum nevelőotthonában* c. munkája nagy tetszéssel találkozott. Szinte túláradó szeretettel írta meg tárgyát és hangot adtak többen a férfitagtársak is azon vágyának, hogy bár a fiúnevelőotthonokban is úgy nevelhetnék az ifjúságot, miként a szerző és ahogyan az a felolvasó intézetében történik. De ezt csak a nevelőkérdés megoldásával lehetne megvalósítani, mégpedig úgy, hogy a nevelői állás ne csak átmeneti állás legyen. Kapjanak a nevelők is rendesebb fizetést és legyen egy-egy intézetben annyi lakás, hogy ha a fiatal nevelő családot alapít, ne legyen kénytelen otthagyni a nevelőotthont.

Végül volt egy harmadik taggyűlésünk is, melynek előadójául *Imre Sándor* tiszteleti tagunkat kértük fel. Egyesületünk elnöksége u. i. közoktatási alaptörvényünk születésének 75. évfordulójáról méltóképpen úgy kívánt megemlékezni, hogy a magyar közoktatás és köznevelés legkitünőbb ismerőjét és művelőjét kéri fel, hogy ismertesse egyesületünk körében ezt az alapvető, nagy törvényt. *Imre Sándor*, aki egy évtizeden keresztül foglalkozott tanárságunk képzésével Budapesten, kérésünkre így válaszolt: „Az 1868:38.

t.-c.-ről emlékező ülésen szívesen teszek eleget a hozzám intézett kívánságnak. A tanítóképzőintézeti tanársághoz mindig szorosan hozzátartozónak érzem magamat. E vállalkozásommal azonban nem mondom azt, hogy egyetértek a t. Elnökség szíves levelének minden szavával, mert sokkal jobb lenne fiatalabb, tehát mai szempontú embert kérni fel erre a feladatra, meg olyat, aki nem vált meg olyan régen a közoktatásügy minden ágával való foglalkozástól." Előadását febr. 21-én tartotta meg az Angolkisasszonyok váci-utcai intézetében megszokott, mindenkit lebilincselő modorában. Tiszteleti tagunknak a főtítkár és elnök mondott köszönetet előadásáért. Az elnök legfőbb megállapítása, hogy Imre Sándor professzor úrtól mindig tanultunk és mostani előadásából is több gondolatot vihetünk magunkkal. Szeretettel fogadta azokat a tétételeket és javaslatokat, amelyeket a professzor úr felsorolt. Így például, hogy magyar neveléstörténeti olvasókönyvet kellene szerkeszteni. Tiszteleti tagunknak ez az előadása még nem jelenhetett meg közlönyünk lapjain, mert az bőséges vázlat alapján elmondott és így kétszeresen értékes szabadelőadás volt. Kívánatos lenne minél előbb való megjelentetése, hogy ezzel is gyarapodjék a régebbi közlönyeinkben megjelent Imre-tanulmányoknak a száma, amelyek egyik legértékesebbje 1917-ben jelent meg *Bevezetés a tanítóképző-tanári hivatásba* címmel.

Havonkénti gyűléseinken kívül működésünk eszközei közé tartozik még a testvéregyesületekkel való érintkezés. Velük a kapcsolataink szívélyesek és barátságosak, de csak odáig terjednek, hogy közgyűléseinkre kölcsönösen elküldjük képviselőinket. Pedig a testvéregyesületek szorosabb együttműködése pedagógiai téren is hasznothajtó lenne, nem említve a bővebb anyagiakért való együttműködés feltétlen célszerűségét. A testvéregyesületek azonban külön utakon járva próbálják vágyaikat és reményeiket megvalósítani és a szorosabb együttműködést legfeljebb a középiskolai kartársainknál látjuk megvalósítva, akik legújabbán sikerülten tömörítették az állami, katolikus, református, evangélikus tanáregyesületeket a nagyobb horderejű kérdésekben, mint amilyen például a tanári jobb javadalmazás kérdése. A szélesebbkörű tömörülés ugyan megtörtént az Országos Tanügyi Szervezetek Központi Bizottságában, de ennek keretében, mint egyesületünknek oda kiküldött képviselője, nem tapasztalhattam semmi olyat, amelyről mint eredményről számolhatnék be a közgyűlés megjelent tagjainak. Ugyancsak mint a tanítóképző-tanárok képviselője veszek részt a Közzszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének az összejövetelein, ahol tanáraink helyzetjavításra irányuló javaslataimat, előterjesztéseimet mindig nagy érdeklődéssel és megértéssel fogadják. Akik nem ismerik a KANSZ működését, azok sokszor tévesen állapítják meg, hogy kebelében nem sok történik a tisztviselőkért. Pedig ott nagy és élénk tevékenység folyik és ha keveset tud az egyesülés kiküzdeni, az nem rajta múlik, hanem az illetékes felsőbbség részéről örökös hangoztatott országos pénzügyi nehézségeken. Így aztán a tiszt-

viselőtársadalom és közöttük a tanárság is mindig csak morzsákhoz jut, de a KANSz nélkül sokszor még ettől is elesnek.

A mi egyesületünk is belátja, hogy a mindig nehezebbre váló idők nem alkalmasak olyan radikális pénzügyi reformokra, amelyek segítenének mindinkább nehezedő anyagi gondjainkon. Az ilyen irányú ígéretek megvalósítását a háború utáni időkre helyezik csak kilátásba. De addig is sok mindent tehetne és reméljük is, hogy tesz a kormányzat az alkalmazottaiért és közöttük érettünk is, tanítóképzőintézeti tanárokért. Egy örvendetes lépése intéző köreinknek a természetben való ellátás megindítása. De amit eddig tapasztaltunk, az még csak nagyon szerény kezdet, melynek mielőbbi kibővítését ruházati téren is a legszélesebb körök, nemcsak a kifizetésűek, joggal remélik, mert reá vannak szorulva.* Hangoztatjuk és kérjük az egyenlő és igazságos elbánás elvének az érvényesülését. Státusunk tanári létszámának a százalékos eloszlása a fizetési osztályokban legalább is olyan legyen, mint középiskolai kartársainké. Idős és érdemes tanáraink előtt nyitassék meg az V. fiz. o., miként az már két éve megtörtént a középisk. kartársaink előtt. Kérjük végre a tanári mellékfoglalkozások díjazásának megfelelő rendezését; vizsgadíjak, hivatalos bírálatra kiadott könyvek és egyéb munkák után fizetett tiszteletdíjak méltányos felemelését, a szanálási esztendő beszámítását és az eltörölt korpótlékok helyett legalább a működési pótlék rendszeresítését. Ezeket az anyagi kéréseket egyébként többször emlékiratba foglalva eljuttattuk a közokt. minisztériumba és sorsunk intézőitől tisztelettel azt kérjük, hogy az emlékiratunkba foglaltakat állandóan tartsák nyilván, készen arra, hogy amint csak egy kevés alkalom is nyílik rá, különösen a költségvetési tervezetek készítése alkalmával, kíséreljék meg azok megvalósítását.

A nehéz idők, amiket élünk, fokozott súllyal nehezednek az egyénekre, a kisebb-nagyobb közületekre és egyesületekre egyaránt. A könnyítést csak úgy remélhetjük, ha több és nagyobb erőt fejtenk ki. Egyes ember hiába erőlködik, magában nem sokra megy. Az egyesületi élet lehetővé teszi az erők összefogását. Egyesületünk most töltötte be működésének 55. évét; nagy elődeink 1889. áprilisában keltették életre. Fogjunk össze, hogy 56. évében több erővel láthasson neki céljainak eléréséhez. A tisztikar és választmány négy évre szóló megbízatása jövőre, az 56. év végén jár le. Nézzenek jól körül egyesületünk fiatalabb tagjai és keressenek esetleg nálunknál erősebbeket, akik alkalmasak az erők összefogására és a közösség megfelelő irányítására. Mi, az idősebbek, a kiszolgáltak, tanácsainkkal és tapasztalatainkkal örömmel melljük állunk abban a reményben, hogy amíg törekvéseink megvalósításáért békésen küzdünk, addig vitéz katonáink kivívják a győzelmet és eltávolítják a nehéz időket és megpróbáltatásokat fejünk felől. *Mesterházy Jenő.*

* A nyujdíjasoknak még ebből a szegényes természetbeni ellátásból való kizárása igazságtalan tény s nem válik az előző kormány dicsőségére! — Szerk.

Az új iskolák világnézete.

— Első közlemény —

1. *A világnézet és a nevelés kapcsolat.* — A világnézet mindig döntő hatással van az ember magatartására. Ennek tulajdonítható, hogy életfeladataink megoldásában miként járunk el, hogy eközben miként gondolkodunk. Mivel pedig a nevelésnek többirányú célkitűzése mellett mindig egyik igen fontos feladata volt az életre való előkészítés, azért nyilvánvaló dolog, hogy a nevelés és a világnézet kapcsolatával való foglalkozás minden nevelő számára elsőrendű feladatnak látszik, legalábbis annak számára, aki nem akar a látzat mellett megmaradni, aki mélyebb alapokat kutat és vizsgál. A világnézet fogalmának elemzése azonban már filozófiai probléma. A neveléstudomány a filozófia megadott fogalmát átveheti és erre építhet. Természetes dolog, hogy nagy mértékben függ az épület az alaptól.

A mindennapi életben a világnézet kifejezés alatt mindenki ért valamit és ez az állásfoglalás többé-kevésbé arra a felfogásra céloz, amelyet mi emberek az emberi életről magunknak kialakítunk. A pedagógus számára elfogadható ezért az, amit *Weszely* mond: „A világnézet az a kép, melyet magunknak a világegyetem szerkezetéről s benne az emberi életről kialakítunk. Felelet tehát az élet legnagyobb kérdéseire.”¹ *Fináczy* álláspontja a filozófus-szemléletmódot jobban megközelíti. A világnézet fogalmáról írja: „Értjük alatta az összes valóság céljairól és végső okairól való egységes képet, tehát világképet, világszemléletet, mely nélkül nevelésről nem lehet beszélni.”² A fogalom köré *Fináczy* értelmezése szerint tágabb. A nevelő számára azonban nem ez a lényeges. Akár a közfelfogásnak hódol, akár valamely filozófus hasonló szellemű meghatározását ismeri el magáénak, a lényeges az, hogy tudja, miként a nevelés minden tevékenysége annyira szorosan kapcsolódik az élet különböző jelenségeihez, hogy amint az életről kell, hogy legyen bizonyos felfogásunk, épúgy a nevelésről is. Mindig feltehetőek bizonyos kérdések, amelyekre adódó felelettől sok minden függ. Mint *Fináczy* és *Weszely* említett műveiben olvashatjuk, ily természetű kérdésekről van szó: Mi a világ lényege? Anyagi vagy szellemi természetűek-e a világ végső elemei? Mit tartunk jónak vagy rossznak? Melyek az állandó, örökértékek és melyek a mulékonyak? Honnan jövünk? Hogyan jön létre minden, ami van? S miért jött létre? Hová vezet az ember útja? Miért kell küzdenünk s mit kell akarnunk? Mind olyan kérdések, amelyek első pillanatra nem látszanak ugyan a neveléstudomány problémáinak. Aki azonban kissé elgondolkodik hasonló kérdéseken, az könnyen beláthatja, hogy e kérdésekre adott feleletektől nagy mértékben függ a nevelő gyakorlati tevékenysége is. Ilyen és hasonló kérdésekre

¹ *Weszely* Ö.: A korszerű nevelés alapelvei Bp. 1935. 21. l.

² *Fináczy* E.: Elméleti pedagógia. Bp. 1937. 11. l.

adódó feleletekből adódik világnézetünk. És amint és ahogyan felelünk ezekre a kérdésekre, olyan lesz neveléseméletünk szelleme is. Kérdés lehet az is, hogy a tudomány képes-e a feltett kérdésekre feleletet adni. *Du Bois-Reymond* ismeretes felfogása szerint: *Ignoramus et ignorabimus*; nem tudjuk és nem is fogjuk tudni a feltett kérdéseket megoldani. Tehát hasonló problémákkal, mivel a siker legkisebb reménye sem kecsegtet bennünket, nem is érdemes foglalkozni. Hasonló végső következtetés származik *Spengler* reménytelen világfelfogásából is, mely szerint minden szellemi érték, minden kultúra egykor teljesen nyom nélkül megsemmisül.³ Ezért céltalan dolog a vele való foglalkozás. Bár vannak olyanok is, akik ezeket a felfogásokat is a világszemlélet fogalma alá vonják, mégis akár ezen az állásponton vagyunk, akár nem, következtetésünk csak egy lehet: egyik felfogás sem lehet alkalmas arra, hogy pedagógiai megfontolások, elmélkedések alapjául szolgáljon. Ugyanis „ha teljes homályban és határozatlanságban hagyjuk az élet célját, a nevelésnek sem tűzhetünk ki célt, mert hiszen a nevelés élettevékenység. Cél nélkül nincsen nevelés, mert nincsen, mire irányuljon a gyermek vezetése. Fináczy elvetvén ezért ezen felfogásokat, mint a pedagógiai megfontolásokra alkalmatlanokat, tovább vizsgálván a világnézeteket, két fő típust állapít meg: a realizmust és az idealizmust. Mindkettőnek több mellékhatásáról szól. Az előzőhöz sorolja *Spencer* pozitívizmusát, *James* pragmatizmusát, *Ostwald* energetizmusát, a materializmust, *Haeckel* monizmusát s ennek több egyéb irányát. De a realizmusban keresheti gyökerét az utilitarizmus is, mely szerint az ember cselekedhet ugyan jót, ezt azonban csak akkor tegye, ha evvel érdekét szolgálja. És erre kell nevelni a növendéket is, vagyis hogy egyéni érdekeit minél jobban meg tudja valósítani. De utilitarizmus az a felfogás is, amely azt tanítja, hogy az egyéni érdeket hogyan kell valamilyen társas közösség érdekeivel összhangba hozni. Ezt a felfogást Fináczy azért tartaja utilitarizmusnak, mert benne nem az a lényeg, hogy az egyén egyéni érdekeit alárendelje a közösségnek és annak szolgáljon, hanem az, hogy igyekezzék az egyén a közösséggel mintegy hallgatólagos kiegyezésre jutni.⁵ Az egyén tehát, ha a közösséget szolgálja is, nem a közösség érdekei miatt teszi, hanem saját egyéni önös szempontjai vezetik elhatározásaiban és cselekedeteiben. Mivel pedig az egyéni érdek egyének szerint változó, a társadalom érdeke pedig korok és népek szerint szintén, tehát egységes képet sem az élet céljáról, sem a nevelés céljáról nem lehet alkotni. Ezért tehát az utilitarizmusra épített pedagógia sem állhatja meg a helyét.

Az elmondottakból az is következik, hogy neveléstudomány alapjául csak olyan világnézet adható meg, mely elismeri az abszolút, mindenkor és mindenki számára egyaránt értékes célt. Ez a világnézet Fináczy szerint csak az idealizmus lehet. „Aki ezen az

³ *Spengler*: *Der Untergang des Abendlandes*. 1918.

⁴ Mint 2. 12. 1.

⁵ U. o. 13. 1.

alapon áll, nemcsak konstatálni akarja azt, ami van (tehát a valóságot), nemcsak értelmezni akarja a valóságot, hanem tudni akarja azt is, hogy minő értékeket kell tulajdonítania a valóságnak.⁶ Az idealisztikus világnézet egy-két lényeges mozzanatára mutathatunk csak rá e helyen. Az egyik az, hogy e világnézet nem nélkülözheti a *vallást*. Ugyanis a teljes tökéletesség a valóságban sehol sincsen meg. De a vallásban, „Isten létezésének megdönthetetlen igazságában lehetjük fel azt, ami egészen tökéletes.”⁷ Következik az is, hogy emberi életünket csakis a tökéletesség igaz eszménye, Isten szabályozhatja. És ebből következik a nevelés igaz értelme is és az is, hogy vallás nélkül nem lehet nevelni. És az idealizmus, melynek vallási alapja van, nem jelenthet szemlélődő életet, hanem tevékeny, munkás életet. Kérdés, kinek számára tevékenykedjen az egyén. Nemzete számára. Tehát ezek szerint az idealisztikus világnézet két jellegzetes eszménye: a vallási és a nemzeti eszmény. Természetes dolog, hogy az emberiség és a nemzet viszonya vizsgálat tárgyává teendő. Egyet mindenesetre megjegyezhetünk: e két fogalom nem áll egymással ellentétben, hanem egymást szervesen kiegészíti. Fináczy felfogása szerint „emberiség és nemzet úgy viszonylik egymáshoz, mint két koncentrikus kör: a nagyobbik az emberiség, a kisebbik a nemzet, de középpontjuk azonos.”⁸ Mi lehet a nevelésnek ezzel kapcsolatban a feladata? Az, hogy a növendéket a nemzetén keresztül, mely konkrét, hozzá közelebb fekvő közösség, juttassa el az emberiséghez.

2. *Az új iskolák bölcselete és a nevelés.* — A nevelésnek igen fontos feladata a világnézet kérdésében abban rejlik, hogy az emberek nagy tömegét, akik az u. n. heteronóm típushoz tartoznak, akik t. i. nem képesek világnézet kiépítésére, hanem csak kész világnézet átvételére, ezeket a legnehezebb problémákon átsegíteni, úgy hogy olyan szellemi munkát ne kívánjunk tőlük, amely erejüket, képességüket meghaladná. A gyermek tapasztalati alapon valamilyen felfogást kialakít lelkében a világról. Hogy ennek milyen nagy a jelentősége, arra példa *Adler* felfogása, ki szerint az ember jövődő magatartása a gyermekszobában alakul ki.⁹ Tehát már gyermekkorban le kell fektetni a helyes világnézet alapjait. Vagyis a környezet és a tanítás olyan legyen, hogy e világnézet kialakulását minél jobban lehetővé tegye.

És a világnézet kialakításában éppen itt játszanak igen lényeges szerepet az új iskolák. Hogy a környezet berendezésében és felépítésében, milyen nagyarányú változásokat eszközöltek, arra legyen elég megemlíteni akár *Montessori* iskoláját, akár *Dewey* iskoláját. Utóbbi, amikor iskolája számára padokat keresett, az egyik kereskedőtől a következő feleletet kapta: „Sajnálom, hogy nem szolgálhatok azzal, amit Ön keres. Ön, amint értettem, olyasvalamit

⁶ U. o. 15. l.

⁷ U. o. 16. l.

⁸ U. o. 17. l.

⁹ *Adler, A.: Praxis und Theorie d. Individualpsychologie. 1920. 7. l.*

szeretne, amin a gyermekek dolgozhatnak, ezek a berendezések pedig csupán figyelésre, hallgatásra alkalmasak."¹⁰ Hogy pedig a tanítás anyagára és módszerére vonatkozólag milyen gyökeres változásokat hajtottak végre, arra az e kérdéssel foglalkozó terjedelmes irodalom bőven szolgál felvilágosítással.

Az újabb iskolai törekvések filozófiai megalapozói és támogatói is az előbb említett és Fináczy által oly pontosan körülhatárolt álláspontot képviselik. Így pl. az újabb nevelésügyi mozgalmak olasz filozófusa, *Gentile* évekig tartó előkészítő munka után nagy szívóssággal fáradozott egy nemzeti, vallásos szellemű aktív iskola felépítésén. Ime a Fináczy által hangoztatott körülmény. *Gentile* olyan ember volt, aki életét az iskolának szentelte. Maga így ír: „io amo la scuola e ci porto tutta l'anima quando vi entro, e ne esco sempre con una gran fede nei destini dello spirito umano."¹¹ És amikor *Gentile* miniszter lett, egymást követték a törvények és rendeletek, amelyekkel az iskolák szellemét az előbb említett felfogásnak megfelelő módon átalakítani akarta. És amint róla megjegyzték,¹² idealisztikus filozófus nem is tehetett mást, mint a valóságoktatást, amely 1870 óta nem volt meg az olasz iskolákban, újra bevezesse, mint a népoktatás alapját és koronáját. 1922. nov. 22-től kezdve pedig gondoskodott arról, hogy a kereszt és a király képe minden iskolahelyiségben ki legyen függesztve. A kereszt, mint mondja, a legnagyobb jándék szimbóluma, föltétlenül szükséges a szellemi és erkölcsi neveléshez. A király képe pedig mint kifejezője a haza osztatlan egységének. A haza kultúrájának ápolása ezért éppen egyik legfontosabb feladata az új iskolák nagytöbbségének. Ezért vezette be *Gentile* az olasz nyelvoktatást mindenütt, oly helyeken is, ahol a francia, német, vagy egyéb nyelv volt használatban. De a szombatonkénti ünnepélyes zászlóüdvözlés is ezt a célt szolgálta, valamint a háborús emlékművek gondozása is. Felfogása szerint az oktatás tulajdonképpen csak eszköz a nemzeti közösséghez való tartozás érzésének kifejlesztésére. És e felfogásban rejlik a nemzetnevelés nagy jelentősége is. És erre nálunk a leghatározottabban *Imre Sándor* mutatott rá.

Hogy a kitűzött problémát világosan lássuk, tudnunk kell azt is, hogy a világnézetnek milyen hatása van a nevelésre, valamint azt is, hogy a világnézet nevelése szükséges. Hogy nevelésemélet csak mily világnézetten építhető fel, arról már szoltunk. Sokan voltak, akik e probléma megoldásában a történelemhez fordultak és keresték azt, hogy egy meghatározott korszak világszemlélete és nevelésemélete egymással milyen kapcsolatban van. E kérdésre adandó felelet a neveléstörténelem különböző korszakaiban, így korunkban is igen érdekes lehet. Az ily vizsgálódás szélesebb alapokon nyugszik és további tanulmányokat is szükségessé tesz. A rendszeres

¹⁰ *Dewey, J.*: Iskola és társadalom. Ford. *Ozori Frigyes*. Bp. 1912. 32. l.

¹¹ *Gentile, G.*: Bevezetés „Scuola e filosofia”-ba.

¹² *Baur, J.*: Giovanni Gentile's Philosophie und Pädagogik. Langensals. 1935. 238. l.

vizsgálatnak azonban más módja is lehetséges. Ezt a módszert követi *Schulze* is,¹³ amikor a világnézet fogalmi elemzésével kapcsolatban keresi a rokon fogalmak, a „világkép” és az „életszemlélet” értelmét is. A világkép a világról alkotott felfogás. Gondoljunk itt pl. a ptolemeusi vagy a kopernikusi világképre. Egy oly kép, amelyet egy kor igen sok embere magáénak vall a világról és annak részeiről. Nem arról van tehát szó, hogy minden egyes ember a saját világképét megalkossa. A világkép a világszemléletnek csak egy alkotó eleme. Ez utóbbi nem képet jelöl, nem oly felfogást, amely a kortársak felfogásával azonos, hanem azt a módot, különleges eljárást, amellyel minden egyes az ő saját szemléletét a világról kifejlesztzi. A szélső individualizmus idejében terjedt el az a felfogás, hogy minden egyesnek saját világnézete van, amely csupán az objektív tudományok eredményeitől függ. A világképben bizonyos pozitív tudományos állandó van benne, a világnézetben egy belső érzésmagatartás. Ezzel függ össze az is, hogy a világkép a világ külsőségeinek szemléleténél legtöbbször megáll, míg a világnézet éppen arra céloz, ami a világot bensőleg tartja össze. Ez a felfogás azonban nem azt jelenti, hogy a világkép az érzésmagatartástól, érzelmi állapottól teljesen független, amelyben éppen sokan a világnézet lényegét látják. A lélek magatartása ugyanis mindenre befolyást gyakorol.

A világnézet fogalma nyitva hagyja annak lehetőségét, hogy a világ állapotrészeiről nem minden tekintetben átfogó módon történik a véleményalkotás, hanem bizonyos tekintetben más véleményalkotás is lehetséges. Az egész kérdéskomplexumra megnyugtató feleletet csak a filozófia adhat. De a filozófia és a világnézet kapcsolata sem magától értetődő annál inkább, mert minden filozófia valamilyen világnézetre van alapítva. Fordítva azonban nem igaz, mert nem állíthatjuk azt, hogy minden világnézet egyúttal filozófia volna. Könnyű azt is belátnunk, hogy csak kevés világnézet van filozófiailag megalapozva és kiépítve. Már pedig éppen a nevelés számára filozófiailag megalapozott világnézet szükséges, amint azt éppen az idealizmus példája jól mutatja.

Ha épületet akarnak emelni, akkor az alap lerakásánál igen kell vigyázni, mert csak jó alapra remélhető a kitűnő épület felemelése. Az alap megszerkesztésénél egy számolási hiba könnyen végzetessé válhat. A világnézetnek is éppen olyan fontos szerepe van az ember életében, mint az alapnak az épület építésénél. A világnézet további elemzése odavezet, hogy feltétlenül van benne bizonyos értelmi elem, amely sokszor a gondolkodás harmóniájában is megnyilvánul. Éppen ennek tulajdonítható, hogy a felnőtt, kialakult jellemeknél nehéz a világnézet megváltoztatása. Sokkal könnyebben megy ez az ifjúságnál.

A világszemléletben azonban bizonyos misszionarisztikus elem is felfedezhető. A helyzet hasonló a normáknál is. Nemcsak követni kell őket, hanem bizonyos erő rejlik bennük, ami a követést mint-

¹³ *Schulze*, Fr.: *Erziehung und Evangelium*. Langensalsa. 1932. 29. 1.

egy kötelességünké teszi. Így vagyunk a világnézettel is. Ez is igyekszik más gondolkodó értelméhez a mozgást megadni és egy azonos vagy megközelítő módon egyenlő érzésalap helyzetbe hozni. Ez az a misszionarisztikus vonatkozás, amely minden világnézetben benne van. És részben ebben keresendő az a körülmény is, hogy a világnézet milyen nagy hatással van a nevelésre. És fordítva, minden világnézet igen mély érdeklődéssel viseltetik a nevelés kérdései iránt. Minden világnézetre felépíthető bizonyos pedagógiai elmélet. *Messer* megállapításai szerint viszont a neveléstudománynak nincs olyan rendszere, amely ne foglalna magában valamilyen világnézetet.¹⁴

A nevelési eljárás voltaképpen három tényezőt foglal magában: a növendéket, akit nevelni kell; az objektív anyagot, a kultúrjavakat és a tanító személyiségét, amelyben lelkileg az előző kettő egyesül. A kultúrérték fogalma szoros összefüggésben van a világnézet kérdésével is. Részben ez az oka annak, hogy lehet beszélni népek, nemzetek világnézetéről is. A világnézetnek a tudományos gondolkodásra is megvan a befolyása. A tudomány nagy szellemi komplexuma nem pusztán objektívizmus, hanem egyéni szubjektivitástól sem egészen mentes. Ezáltal azután igazat kell adnunk *Schulze* azon felfogásának, hogy minden kultúraszzerű valamilyen világnézetet is foglal magában.¹⁵ Az objektív kultúra mellett a nevelési eljárásban ott van a tanuló lelke. A gyermek a szülői házból bizonyos világszemléleti magatartást hoz magával. Viszont minden ember a teremtő szintézis elve szerint kitesztelt különálló lény, melynek lényé önálló létező. Az objektív kultúrjavak termékeny egyesülése a szubjektív belső étellel csakis ott vehető tekintetbe, ahol minden bizonyos összhangban található, amelyben a tanuló lelki világának igen lényeges szerepe van. De igen sok függ a nevelő lelki beállítottságától is. Neki a tudományos objektivitást ki kell emelnie. A nevelői eljárás lényege pedig: a növendék sajátosságait az objektív kultúrjavakkal összekapcsolni, úgy, hogy mindkettő a célban egyesüljön. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha a kellő világnézeti alap megvan. Más szóval tehát a nevelésnek nem lehet célt adni világnézeti alap nélkül. Épp ezért *Schulze* már arról is ír, hogy megvan a létjogosultsága a világnézeti iskolának.¹⁶ Mert a világnézeti alap különbözőségéből származhatnak azok a mélyreható különbségek is, amelyek egy nemzet egyes tagjai között fennállhatnak. Ezek áthidalása minden nevelésnek egyik legfontosabb feladata kell hogy legyen. Amint a világnézet misszionarisztikus szerepét a nevelésben érvényesíti, épúgy a nevelés megváltoztatása bizonyos világnézeti alap megváltoztatásával is együtt jár. Nem lehet tehát neveléselmélet, amely valamely módon nem egy, már meglévő világnézethez alakulna vagy pedig magának újat ne alkotna.

A világnézet a már említett módon missziót is teljesít: nevel.

¹⁴ *Messer*: Pädagogik der Gegenwart. Id.: *Schulze* i. m. 32. l.

¹⁵ Mint 13. 34. l.

¹⁶ U. o.

Ez a nevelés önkifejlődés lehet legcélszerűbben. Az egyes közösségekben él. A legközelebbi közösség, amelynek az egyes tagja, a nemzet. Éppen ezért világnézeti alapra kell a nemzet világszemléletét építeni. A népi világszemlélet tekintetbe vétele nem hatalmi, politikai vagy szervezésjogi kérdés, mert az egységes állam egysége éppen világszemléleti és kulturális. És egy oly iskola, amely meglévő adottságokat felületes módon tekintetbe nem vesz, sőt fel sem ismer, nem szolgálja a népet, de a kultúrát sem. A népi szemléletmód javítása már ott megkezdődik, ha felismerjük a világnézeti alap különbözőségét. Mert ez már a javítás gondolatának alapfeltétele. És az ifjúság egységes nevelésének kérdése is ily gondolkodás eredménye. Könnyen belátható, hogy pedagógiai egységet teremteni, a gyermeklélek egységét megteremteni, különösen a szemléletmódban, a világnézeti felfogásnak is feltétlen következménye. Aki elhanyagolja mindezeket, az a nevelési egység ezen egyetlen lehetőségét megrontja és a nevelési művészet egyik legjelentékenyebb alaptételétől fosztja meg a nevelést. Éppen ezért ha az állam, mint hatalom, egységes nevelést akar megvalósítani, minthogy ez érdeke is, gondoskodnia kell arról is, hogy ehhez a szükséges előfeltételeket megteremtse. A népi adottságokat úgy kell vennie, amint vannak, ha a kultúrát akarja teljesíteni, ehhez is kell a megfelelő alaphelyzet.

Dr. Garai József, Sopron.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A líceumok és képzők állat- és növényvédelme.

Közlönyünk anyagtorlódás következtében nem közölhette iskoláink 1941/2. tanévi természetvédelmi jelentését. Ezúttal tehát mind a két tanévből kell áttekintést nyújtanunk. Az 1940/1., 1941/2. és 1942/3. tanévek átlagos eredménye időrendben 26,9, 26,7 és 24,6 %^o. Ilyen kis hanyatlást mutatnak az alábbi statisztikai táblázatunk oszlopai is, melyek a működés egyes ágairól nyújtanak adatokat. A 87 intézetből 60 küldte be évkönyvét, 69%^o az előbbi 80,2-del szemben. A rendelet és tantervi utasítások szerint 24 helyen folyt a nevelőoktatás ez irányban (27,6, előbb 34,1 %^o). A madarak és fák napját 38 intézet tartotta meg (43,7—44,7), kertben és földön folyt a munka 27 helyen (31,0—22,3 %^o), kirándulásokat is felhasznált erre a célra 29 iskola (33,3—25,9 %^o). A többi adat mind kisebb: madárvédelem 14 (16,1—22,3 %^o), faültetés 11 (12,9—11,8) és virágápolás 13 helyen volt (14,9—15,3 %^o). Az Orsz. Ifj. Állatvédő Liga fogadalomtételle nem tud meggyökeresedni, csak egy iskolában szerénykedik (1,2—4,7 %^o).

A többi iskolafajhoz viszonyítva következő a kép a három évben időrendben: népiskolák 50,7, 43,4, 47,4; polgári iskolák 34,3, 31,2, 30,7; líceumok és képzők 26,9, 26,7, 24,6; gimnáziumok 26,9,

Sorszám	Főigazgatóságok	Iskolák	Évkönyvek	Oktatás	Mad. és fák napja	Fogadalom	Odú	Etető	Etetés	Faültetés	Virág	Kert	Kirándulás
1.	Budapest	10	7	1	3	—	1	1	1	—	—	2	1
2.	Budapestvidék	9	6	1	2	1	—	1	1	2	1	3	1
3.	Székesfehérvár	9	7	7	9	—	3	3	4	4	2	5	5
4.	Szombathely	7	6	3	4	—	—	2	3	1	2	4	4
5.	Pécs	5	5	3	6	—	1	2	2	—	2	2	3
6.	Szeged	3	2	1	1	—	—	1	1	1	1	1	2
7.	Debrecen	7	4	2	1	—	—	—	—	2	1	2	2
8.	Miskolc	6	5	3	3	—	—	—	—	—	2	1	3
9.	Komárom	5	2	1	1	—	1	1	1	—	—	1	2
10.	Kassa	5	4	1	2	—	1	1	1	1	—	3	3
11.	Szatmárnémeti	5	3	—	2	—	—	—	—	—	1	1	1
12.	Kolozsvár	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13.	Marosvásárhely	7	4	1	3	—	—	—	—	—	1	1	1
14.	Újvidéki kirendeltség	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1
15.	Kárpátalja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen:	87	60	24	38	1	7	11	14	11	13	27	29
	1942—3. évi %		69.0	27.6	43.7	1.2	8.4	12.9	16.1	12.9	14.9	31.0	33.3
	1941—2. évi %		80.2	34.1	44.7	4.7	16.5	16.5	22.3	11.8	15.3	22.3	25.9

25.0, 22.7; kereskedelmi középiskolák 19.8, 21.7, 21.3. Látjuk tehát, hogy általános a csekély hanyatlás, amit nem is csodálunk a második világháború 4. és 5. esztendejében, amikor a tanévek megrövidülése és a tanárok hadbaszállása ezt a tevékenységet is megkárosítja.

Hogy nem nagyobb a visszaesés, azt a főigazgatók buzdításainak és a tanerők buzgalmának köszönhetjük. Dr. Koch Nándor székesfehérvári és Kiss József debreceni főigazgató rendeletben adott útbaigazítást az iskoláknak. A székesfehérvári elismerését is fejezte ki a kiváló pápai állami képzőnek.

Elismerést érdemelnek még: a pápai Ranolder és ref. tanítónő-képző, a veszprémi angolkisasszonyok, a győri áll. tanítónő-, a zalaegerszegi r. k. tanítónő-, a dombovári r. k. tanítónő- és a sárospataki ref. tanítóképző.

Igen szép jelentésével tűnik ki ezenkívül a pápai ref. és a zalaegerszegi r. k. tanítónőképző. Dolgozatokat írtak e tárgyról a pápai ref. és Ranolder intézetben. Olajos és más magvakat termeltek és gyűjtöttek 5 helyen, természetvédelmi órákat tartottak Veszprémben az angolkisasszonyok, szakosztály van Zalaegerszegen (r. k. tanítónő), az önképzőkörben foglalkoztak e tárggyal a győri áll. tanítónőképzőben. A *Magyar Cserkész* állatvédelmi rovatát is felhasználták. A Magyar Cserkészmozgalom (V., Nagy Sándor-u. 6.) pályázatán 18 tanuló nyert díjat és dicséretet. Az évkönyveket is oda kell küldeni. Állattenyésztést műveltek 3, selyemhernyótenyésztést 1 helyen, akvárium volt 6 intézetben.

Vágóhídon most már nem rendeztek tanulmányi kirándulást, de alkoholos üzemből még mindig, és pedig 3 helyen. Az alkoholellenes nevelőhatásra a *Józan Élet* című szakfolyóirat (VI., Király-u. 112. II. 6.) nyújt útbaigazításokat.

A gyakorlati részben leginkább a diákaptárosok és a cserkészek tűntek ki. Utolsó jelentésemet a cserkészek és levették egyesített köszöntésével zárom be: „Jó munkát és szebb jövőt!”

Fodor Árpád.

EGYESÜLETI ÉLET.

Elnökségi és választmányi ülés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1944. április 22-én a budapesti áll. tanítóképző-intézetben megtartott együttes elnökségi és választmányi üléséről.

Jelen vannak dr. *Padányi-Frank* Antal elnöklete alatt *Grynaeus* Ida, dr. *Jelitai* Józsefné dr. *Lajos* Mária, *Emmert* P. Klotild, *Sebestyén* Erzsébet, dr. *Várad* József, *Mesterházy* Jenő, *Molnár* Oszkár, *Tanay* Antal, *Frigyes* Béla, dr. *Csada* Imre és *Csekő* Árpád.

1. Dr. *Padányi-Frank* Antal elnök üdvözlí az elnökség és a választmány megjelent tagjait, és az ülést megnyitja. Közli, hogy mivel az elnökségi és választmányi ülés tárgysorozata ugyanaz, ezért együttes ülést tart az elnökség és a választmány. A gyűlést már előbb, március 21-re hívtuk össze, de akkor nem lehetett megtartani. — Tudomásul szolgál.

2. Az elnök jelenti, hogy az elnökség 1944. január elején tisztelgett dr. vitéz *Terbócz* Miklós miniszteri osztályfőnök úrnál, a tanítóképző-int. ügyosztály főnökénél, és az Egyesület nevében kérte őt a tanítóképzés s a tanítóképző tanárság anyagi és erkölcsi érdekeinek, továbbá a gyakorlóiskolai kartársak ügyének felkarolására. A középiskolai tanárokkal való egyenlő elbánás elvének alkalmazását kértük. Néhány év óta hátrányban vagyunk velük szemben, ami fáj. Az ügyosztályfőnök úr után helyettesénél, dr. *Huszka* János miniszteri tanácsos úrnál is tisztelgett az elnökség, és megismételte előtte kéréseit. Az ügyosztályfőnök úr és helyettese kijelentették, hogy nagy szeretettel viselik szívükön a tanítóképzés ügyét, és tőlük telhetően mindent megtesznek sérelmeink orvoslására. — Tudomásul szolgál.

3. Az elnök jelenti, hogy a nyomdai költségek nagy drágulása következtében folyóiratunknak, a *Magyar Tanítóképzőnek* megjelenése igen nagy nehézségekbe ütközött A deficit réme fenyegetett. Ezért az államsegély felemelését kérte az elnökség. Dr. *Huszka* János ügyosztályfőnök-helyettes úr érdeme, hogy már meg is kaptuk a felemelt államsegélyt, az eddigi 3000 P helyett 6000 P-t, és így folyóiratunk zavartalanul jelenhet meg továbbra is. — Tudomásul szolgál.

4. Az elnök jelenti, hogy a választmány felhatalmazása alapján a *Pócza* József lemondása folytán megüresedett házgondnoki teendők ellátására *Frigyes* Béla pénztárost kérte fel, aki azt elvállalta. Tiszteletdíja évi 600 P. — Tudomásul szolgál.

5. Az elnök felolvassa özv. *Quint* Józsefné hozzá, mint az Egyesület elnökéhez intézett következő levelét: „Méltóságos Elnök Úr! Mikor a Tanítóképző-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete sok évvel ezelőtt elhatározta, hogy megb. uramnak, *Quint* Józsefnek munkáit összegyűjtve kiadja, abban a csalfa reményben éltünk, hogy az első világháború után következő évek a nyugodt munkálkodás, felemelkedés és a múltba is visszatekintő, szemlélődő haladás évei lesznek Az azóta bekövetkezett események megcáfolták ebbeli reményeinket, véleményünket. A mai helyzet az, hogy a hazafiúi aggodalmak, a mindennapi élet gondjai és a megszárodott munka közben a tanárság, tanítóság a múltba való visszatekintésre nem talál időt. Ezzel magyarázom, hogy a *Quint József élete és munkássága* c. munkám eddig megjelent három első kötete igen-igen lassan fogy.

Néhány évvel ezelőtt Méltóságod, mint a T. I. T. O. E. nb. elnöke, soha meg nem hálálható jóakarattal, hűséggel és buzgósággal egyesítette a budapesti és környéki tanító- és tanítónőképző-intézetek lelkeségét, művészi teljesítményét. Ennek a gyönyörű összefogásnak az anyagi eredménye az a 2000 P, amelyből a megtisztelő felkérésükre megírandó gyűjteményes munkám kiadását fedezni reméltük. Azóta nagyot fordult a világ. Az egyesületek nagy része többé-kevésbé válságos anyagi helyzetbe jutott. Tudomásom szerint a T. I. T. O. E. is anyagi zavarokkal küzd.

Engedje meg nekem, Méltóságod, hogy az Egyesület és nagyrabecsült elnöke iránt érzett hálámnak oly módon adjak kifejezést, hogy a *Quint József élete és munkássága* c. munkám három első kötetéért eddig befolyt 1000 P-t az Egyesület javára felajánljam.

Teszem ezt abban a biztos tudatban, hogy mb. jó uram eszméinek és érzéseinek megfelelően járok el, midőn annak az egyesületnek a segítségére sietek, amelyik őt ifjúkorában főtítkárrá választotta, oly korán

bekövetkezett halála előtt egy évvel pedig az elnöki méltósággal tisztelte meg.

Ismételten kérem tehát, hogy mélyen érzett hálámnak és nagybecsülésemnek ezt a jelét szívesen venni es vele az Egyesület javát előmozdítani méltótaskák.

Kiváló tisztelettel és őszinte nagybecsüléssel vagyok Méltóságodnak készséges híve, Budapesten, 1944. márc. 24-én özv. Quint Józsefné" s. k. — Az elnök az Egyesület nevében meghatottan mond köszönetet a nemeslelkű adományért, és kéri *Tanay* Antal titkárt, hogy köszönő levelünket szerkessze meg. Az adományozott összeget előre nem látható kiadásokra tartalékoljuk.

6. Az elnök javasolja, hogy a jövő évi közgyűlés Budapesten legyen. — Az elnökség elfogadja.

7. Az elnök aggodalmait fejezi ki az Apponyi-Kollégium, a tanítóképző-intézeti tanárképzés helyzetével kapcsolatban. A képzés ugyanis a Polgáriiskolai Tanárképző Főiskola elvégzése után 2 év volt. Ezt az időt ideiglenesen 1 évre szállították le. Még nagyobb aggodalmat kelt az, hogy értesülése szerint a tanítóképző-intézeti zenetanárok képzésére vonatkozólag néhány hónapos tanfolyam terve merült fel. Arra kérjük a minisztériumot, hogy ezt a tervet ne valósítsa meg, és az átmeneti nehézségek után a 2 éves Apponyi-kollégiumi képzésre térjünk vissza. Az erre vonatkozó emlékiratot az elnökség eljuttatja a minisztériumba. — Tudomásul szolgál.

8. *Mesterházy* Jenő főtitkár jelenti, hogy dr. *Szele* József győri kir. kat. tanítóképzői hittanár, *Lóránt* Ferenc újvidéki áll. tanítóképzői tanár és dr. *Ijjas Istvánné Berkes* Margit cinkotai áll. tanítónőképző-int. gyak. isk. tanítónő az Egyesület tagjai közé való felvételüket kérték. *Merő* László, az egri r. k. tanítóképző-int. volt tanára pedig, aki katonaiskolai tanár lett, kilépett az Egyesületből. — Tudomásul szolgál. Az elnökség a három új tagot örömmel iktatja a tagok sorába.

9. *Frigyes* Béla pénztáros jelenti, hogy az 1943. év Egyesületünk pénzügyi helyzetét komoly próbának tette ki. Ennek oka részben az előző évekhez képest lényegesen megnövekedett kiadások, részben — nem kis mértékben — az előirányzott és esedékessé vált tagdíjak késedelmes és rendetlen befizetése voltak. Ez utóbbi tény készítette az Egyesület vezetőségét, hogy ismételten és másodízben már az egyes intézetek igazgatóinak közvetítésével forduljon tagdíjfizetési felhívással az Egyesület tagjaihoz. Az igazgatók szíves közvetítésének volt köszönhető, hogy az elmúlt év hiány nélkül zárult. Az egyesületi Házalap pénzvagyonának kezelése során csak a házfenntartásra előirányzott és közgyűlésileg jóváhagyott tétellel kapcsolatban történt eltérés. A megszabott összeget az 1943. év folyamán a hatóság által előírt és halasztást nem tűrő újabb berendezések létesítése, illetőleg felszerelések beszerzése miatt a választmány erre vonatkozó hozzájárulásával voltunk kénytelenek túllépni. — Tudomásul szolgál.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. Dr. *Padányi-Frank* Antal s. k. elnök. *Tanay* Antal s. k. titkár.

A 34. közgyűlés jegyzőkönyve. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1944. április 22-én Budapesten, a XII. ker. áll. tanítóképző-intézet dísztermében tartott XXXIV. rendes közgyűléséről.

Jelen vannak dr. *Padányi-Frank* Antal elnöklete mellett dr. vitéz *Eröss* Arisztid miniszteri államtitkár a V. K. M. képviselőjében, vitéz *Fraknóy* József budapesti tankerületi kir. főigazgató, dr. *Javornitzky* Jenő

miniszteri tanácsos, a Közszerzői Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének vezértitkára, mint a Szövetség képviselője, dr. *Bence* István tanulmányi felügyelő, az Országos Középiskolai Tanáregyesület képviselője, *Stéger* Ferenc szerkesztő, a Polgáriiskolai Tanárok Országos Egyesületének képviselője, *Gyenes* Sándor főtítkár, az Áll. Iparoktatási Intézetek Tanárainak Országos Egyesülete képviselőjében, vitéz *Komárnoky* Gyula tanügyi főtanácsos, a Kisdiednevelők Országos Egyesületének képviselője, dr. *Váradi* József (Budapest, Országos Közoktatási Tanács), *Mesterházy* Jenő (Budapest, Főigazgatóság), *Molnár* Oszkár (Budapest), *Grynaeus* Ida, dr. *Jelitai* Józsefné dr. *Lajos* Mária, *Schmitt* Hedvig, *Sebestyén* Erzsébet, *Szontagh* Katalin, *Farkas* Mária, *Vajda* Erzsébet, *Szentirmayné* Kary Erzsébet, *Kádár* Ilona, *Kaposi* Károly (Budapest, II. ker. áll. ttónöképző), *Nagy* Ferenc, *Vécsei* Zoltánné (Budapest, VII. ker. áll. ttónöképző), *M. Varga* Edit, *M. Szalay* Eugénia (Budapest, Szent Orsolya-rendi ttónöképző), *Csorda* R. Romana, *Emmert* P. Klotild, *Sziklay* I. Karitás (Budapest, Ranolder-ttónöképző), *Soós* Marcellina, *Szövényi-Lux* Magda (Budapest, Salvator-ttónöképző), dr. *Vincze* Sándor (Budapest, áll. kisdiedvönöképző), *Tanay* Antal, *Frigyes* Béla, dr. *Csaba* Imre, *Garamvölgyi* Ervin, *Gyurjác* András, *Kántor* Antal, *Kapi-Králik* Jenő, *Szalatsy* Richárd, *Szelényi* Dezső, dr. *Wagner* Ferenc, dr. *Prochaska* Ferenc, *Fodor* Istvánné, *Hegyi* József (Budapest, XII. ker. áll. ttöképző), dr. *Lux* Gyula, dr. *Koltai* István, *Lángfy* Mihály, dr. *Uherkovich* Gábor (Budapest, XII. ker. áll. nemetnyelvű ttöképző), *Csekő* Arpád (Pápa, áll. ttöképző), *Eber* Rezső, *Horvay* Ede (Budapest), *Megyesi* Jenő és *Pallos* Béla (Budapest, Apponyi-Kollégium).

1. A megjelentek mély áhitattal elénekelték a Hiszekegyet, majd dr. *Padányi-Frank* Antal elnök megtartotta *A nevelői hit* című elnöki megnyitóját. (Megjelent a *Magyar Tanítóképző* 1944. májusi számában.)

2. Dr. *Padányi-Frank* Antal elnök szíves szavakkal üdvözli a közokt. minisztérium képviselőjében megjelent dr. vitéz *Eröss* Arisztid miniszteri titkár urat. Köszöni az ügyeinknek lélek szerint való gondozását, másrészt kéri, hogy a nehéz idők ellenére is kövessenek el mindent a tanítóképzés munkájának helyes anyagi és erkölcsi értékelése érdekében. Szívesen üdvözli vitéz *Fraknóy* József budapesti tankerületi kir. főigazgató urat, mint a magyar öntudatra nevelés gondolatának fardadhatatlan képviselőjét. Bizonyára megnyugvással látja, hogy Egyesületünk is igyekszik ezt a gondolatot ápolni. Szívesen üdvözli az elnök a Közszerzői Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének vezértitkárát, dr. *Javornitzky* Jenő miniszteri tanácsos urat, az Országos Középiskolai Tanáregyesület képviselőjét, dr. *Bence* István tanulmányi felügyelő urat, a Polgáriiskolai Tanárok Országos Egyesületének képviselőjét, *Stéger* Ferenc szerkesztő urat, az Áll. Iparoktatási Intézetek Tanárainak Országos Egyesülete képviselőjét, *Gyenes* Sándor főtítkár urat, a Kisdiednevelők Országos Egyesületének képviselőjét, vitéz *Komárnoky* Gyula tanügyi főtanácsos urat. Szívesen üdvözli az Egyesület megjelent tagjait, a vendégeket, és a közgyűlést megnyitja.

3. Az üdvözlésre válaszolva, dr. vitéz *Eröss* Arisztid miniszteri titkár őszinte örömmel köszönti a közgyűlést a V. K. M. tanítóképzői ügyosztályának nevében. Tolmácsolja az ügyosztály főnökének, dr. vitéz *Terbócz* Miklós miniszteri osztályfőnök úrnak üdvözlését, aki azért nem jelenhetett meg a közgyűlésen, mert az egyik ellenséges légítámadás alkalmával súlyosan megrongált győri áll. tanítónöképző-intézet meglátogatása végett az államtitkár úrral Győrbe utazott. Tolmácsolja az ügyosztályfőnök úr helyettesének, dr. *Huszka* János miniszteri tanácsos úrnak üdvözlését, akit súlyos gyász eset akadályozott meg abban, hogy eljöhessen a közgyűlésre;

ugyanis édesanyja éppen a közgyűlésre virradó éjjel meghalt. Végül kifejezést ad saját üdvözlétének is. Bár csak 4 év óta figyeli a tanítóképző tanárok működését, de 6 évig külső szolgálatot teljesített és így tudja, mit jelent a tanítói hivatás, a tanítói munka és a tanítóképzők munkája: a tanítók nevelése. Isten áldását kéri erre a munkára.

Dr. *Padányi-Frank* Antal elnök szívből köszöni az elhangzott meleg üdvözlő szavakat.

4. *Mesterházy* Jenő főtitkár felolvassa az Egyesület 1943/44. évi működéséről szóló tartalmas jelentését, melyet a közgyűlés lelkesedéssel vesz tudomásul. Ezzel kapcsolatban az elnök felteszi a kérdést, óhajt-e valaki a főtitkári jelentéshez hozzászólni. Mivel jelentkező nem akadt, az elnök köszönetet mond a főtitkár kimerítő jelentéséért.

5. Ezután *Tanay* Antal c. igazgató tartotta meg *Magyar öntudatra nevelés magyar értékek alapján* című előadását. (A róla való rövid beszámolót l. a *Magyar Tanítóképző* 1944. májusi számában, a közgyűlésre vonatkozó tudósításban.) Az előadáshoz dr. *Padányi-Frank* Antal elnök a következőképpen szólott hozzá: „Mélyen Tisztelt Közgyűlés! Olyan szerencsés vagyok, hogy van olyan tanárom, aki a magyar értékek kérdését sokat tanulmányozta. Az ezekről szóló előadásai igen nagy hatással voltak intézetünk növendékeire. *Tanay* igazgató úr a mostan tartott előadásával valósággal elkápráztatott bennünket az adatok igen nagy számával, azonban ezek nem élettelen adatok, hanem igen nagy jelentőségűek a magyar öntudatra nevelés szempontjából. Köszönöm az előadónak ezt a nagyon értékes és érdekes előadást.”

6. *Frigyes* Béla pénztáros ismerteti az Egyesület és a Házalap pénzügyi helyzetét, felolvassa az 1943. évre vonatkozó jelentését, és bemutatja az 1944. évi költségvetést. (Megjelent a *Magyar Tanítóképző* 1944. májusi számában.) *Gyurjác*s András, a számvizsgáló-bizottság elnöke felolvassa a számvizsgáló-bizottság jelentését és a pénztáros felmentésére vonatkozó javaslatát. — Tudomásul szolgál. — Az elnök felteszi a kérdést, óhajt-e valaki a pénztáros és a számvizsgáló-bizottság jelentéséhez hozzászólni. Mivel nem akadt jelentkező, az elnök köszönetet mond mind a pénztárosnak, mind a számvizsgáló-bizottságnak fáradságos munkájukért, és kéri a közgyűlést, adja meg a pénztárosnak a fölmentést. — A közgyűlés a fölmentést megadja.

7. Az elnök közli, hogy a jövő évi közgyűlés helyéül a szintén a mai napon tartott elnökségi és választmányi gyűlés Budapestet választotta. Kéri a közgyűlést, hogy ezt a határozatot fogadja el. — A közgyűlés a javaslatot elfogadja.

8. Az elnök zárószavaiban ismét köszönetet mond a megjelenteknek szíves megjelenésükért és türelmükért. Örül, hogy a tagok a rendkívüli nehézségek ellenére is szép számmal jelentek meg. A közgyűlésen hallottakból erőt kaptunk; vigyünk azt magunkkal, és juttassunk belőle az ott-hon maradt kartársainknak is.

Több tárgy nem volt, az elnök berekesztette a közgyűlést, mely a Himnusz eléneklésével ért véget. — K. m. f. Dr. *Padányi-Frank* Antal s. k. elnök. *Tanay* Antal s. k. titkár.

I R O D A L O M.

Dezső Lipót: *Népiskolai példatár a magyar helyesírás és nyelvi ismeretek tanításához* (Csendes-foglalkoztatási anyag). Kalász Könyvkiadó Rt. könyvnyomdája Budapest, 1942 176. oldal. A szerző kiadása.

Dezső Lipót értékes munkájának már az előszavából is érezzük, hogy könyve leírására és összeállítására a magyar nyelv szeretete és helyes tanításának irányítása indította.

A könyv általános részének első fejezete a példatár gyakorlati alkalmazását ismerteti. Megtudjuk belőle, hogy annak az anyagnak egy részét, melyet az osztatlan iskolában csendesfoglalkozásul ad a tanító, az osztott iskolában házi feladatként végezhetik el a tanulók. Azt ajánlja, hogy a példatár másolásra szánt anyagát a felső osztályok szépírású, ügyes tanulóival irkanagságú, keményebb papírlapokra előre irassuk le. Ezekről másolják le majd a tanulók csendes foglalkozás alatt a megfelelő szöveget. Utbaigazítást kapunk a példatár gyarapítására, fejlesztésére is.

A második *a)* fejezetben az I—II. osztály tanítási anyagával foglalkozik az író, arról szól, hogy a helyesírás alapját már az I—II. osztályban meg kell alapozni, főként azzal, hogy a gyermekket a szó helyes kiejtésére és a helyesen hangoztatott szavak helyes leírására szoktatjuk; a *b)* fejezetben a főnév, melléknév, ige ismertetését olvashatjuk; a *c)* fejezet a melléknév fokozásáról szól; a *d)* fejezetben az igeragozás ismertetését és a jelen idő tanítását találjuk; az *e)* fejezet az ige múlt idejét tárgyalja; az *f)* az igemódokét; a *g)* a határozók; a *h)* a birtokos személyragok ismertetését. Minden fejezet konkrét tanácsadás, alkalmazásuk élénkké, értékessé, eredményessé teszi a magyar nyelv tanítását.

A II. rész a példatár. Az itt osztályok szerint csoportosított anyag teljesen a tantervi anyaghoz simul. A II. osztály anyaga 60 gyakorlatot, a III. osztályé 67-et, a IV. osztályé 68-at, az V. osztályé 32-öt, a VI. osztályé 46-ot, a VII. osztályé 47-et, végül a VIII. osztályé 32 gyakorlatot tartalmaz. A gyakorlatok anyaga jeles költőink és a népköltészet legszebb nyelvi alkotásait, a mindennapi életben természetesen kínálkozó beszédalakot tartalmazza, tréfás mondókákkal, fejtörőkkel, találókérdésekkel, közmondásokkal, szólásmódokkal tarkítva. A változatos anyag elrendezése, kivitelezése kiváló pedagógiai érzékről tanúskodik. A gyakorlatok felbecsülhetetlen értéke, hogy a szemléleti anyagot nem adják készen a gyermekek kezébe, hanem gondolkodtatnak, eszméltetnek és változatos foglalkoztatással eredményhez s ennek felismeréséhez vezetnek, így további munkára sarkalnak s nevelnek.

A könyv végén található függelék ahhoz ad hasznos tanácsokat, mire ügyeljünk különösen a helyesírás és nyelvi ismeretek tanításánál.

Dezső Lipót kitűnő pedagógiai rátermettséggel, nagy tudással összeállított és megírt könyve nagy érték a népiskolai segédkönyvek sorozatában. Célja, főként a csendesfoglalkoztatás tervszerű kihasználásával, kívünnk értékes kincseinek, nagy gazdagságának feltárása s ezáltal a gyermekeket ránevelni arra is, hogy nyelvünket ne csak megismerje, hanem védje és őrzze is meg.

Nemes János.

Baksy Andor: *Nyelvi ismeretek az V. osztályban.* A Néptanítók Pedagógiai Kiskönyvtára „Aranykapu” vezérkönyvsorozat újabb kötete. Szerkeszti: Szathmáry Ferenc, Sárospatak, 1943. 104 oldal.

Előszóban az író vezérkönyvének anyagát, felépítését és használatát ismerteti s gyakorlati tanácsokat ad.

Az „Általános tudnivalók nyelvi ismeretek anyagáról és tanítási

módjáról" cím alatt nyelvünk értékét, szépségeit fejtegeti a szerző, mély hazaszeretettel, tiszta meglátással. Ezekhez a gondolatokhoz kapcsolja, hogy a népiskolában élő nyelvet és nem nyelvtant kell tanítani. Majd a Tanterv és Útmutatások anyagnyújtásának céljáról ír. Végül az egyes tanítási egységek felépítésének módját ismerteti figyelmeztető alapelvek nyújtása mellett.

Ezután következik a tantervi anyag feldolgozása, részletes tanítási tervezetekben. Ezekben Baksy Andor az élő beszédén keresztül igyekszik a magyar nyelvet megismertetni és tudatosá tenni. Arra tanít bennünket, hogy alkotórészeit, kifejezőmódját, szépségeit, szerkezetét mindig az élő nyelv beszédén kell szemléltetni, vizsgálni, törvényeit keresni és beláttatni. Szemléleti anyagul irodalmi értékű alkotásokat, cselekedtetés nyomán kialakított szöveget, beszélgetés nyomán szerkesztett és rajzszemlélet útján felépített szöveget és alkalmi történetet használ. Az anyag természetéhez igazodva hol az egyik, hol a másik adja a vizsgálati anyagot és ebből alakul ki az értékes nyelvi ismeret.

A tervezetek végén megtaláljuk a tábla képét is. Ez tanítóereje mellett arra is figyelmeztet bennünket, hogy tanításunk elmaradhatatlan része a táblai vázlat.

A vezérkönyv a négytanítós és a négynél több tanítós népiskolában kötelező teljes tantervi anyagot tartalmazza, de időt ad az ismétlésekre, erősítésekre, dolgozatok és gyakorlatok iratására is. Ezzel a könyv minden tanító számára alkalmas, aki V. osztályban tanít, bármely osztottságú is iskolája, mert a heti órának megfelelően kiválaszthatja, egyéolvaszthatja a szükséges anyagot.

A könyv végén csendesfoglalkozásra alkalmas táblázati anyagot találunk. Ezeket előre elkészíthetjük és időnkénti válogatással a teremben kifüggeszthetjük.

Baksy Andor jó munkát végzett. Mint előbbi vezérkönyveiből, ebből is felénk sugárzik a gyakorlott pedagógus és kiváló szakíró egyénisége, kinek e munkájából is kicsendül féltve őrzött drága kincsünk, a magyar nyelv, mely fajtánk, egyéniségünk jelegzetes kifejezője és nemzeti fenmaradásunk leg-erősebb alapja.

Nemes János.

Baksy Andor: *Nyelvi ismeretek a VII. osztályban.* A Néptanítók Pedagógiai Kiskönyvtára „Aranykapú” vezérkönyvsorozat legújabb kötete. Szerkeszti: Szathmáry Ferenc, Sárospatak, 1943. 92 oldal.

A szerzőnek 1943-ban ez már a második vezérkönyve. Előszavában itt is a könyve felépítését, anyagát és használatát ismerteti. Ezután részletes tervezetekben rátér a VII. osztály nyelvi ismereti anyagának óránkénti feldolgozására.

A tervezetek felépítése olyan, mint az ötödik osztályos vezérkönyvéé: közvetlen, egyszerű, világos és bő példaanyagot nyújt, hogy abból ki-ki idejéhez mértén megfelelő mennyiséget alkalmazhasson. Példák gyanánt itt is, mint ötödik osztályos vezérkönyvében, a legszebb nyelvi alkotásokat és az életben természetesen kínálkozó beszédalapokat használja fel a szerző. Nyelvezete példaszerű. A tervezetek fontos kiegészítő része a táblai vázlat, amely világos elrendezésben tárja a tanuló elé az anyag lényegét.

A vezérkönyv a négy és négynél több tanerős népiskolák számára előírt anyagot tartalmazza. Hogy a könyv anyagából, tervezeteiből, a példaanyagból a tanító mit és mennyit vesz át változatlanul, mit alakít át, mit hagy ki s mivel bővíti saját viszonyainak megfelelően, csak akkor állapíthatja meg, ha nézi az egyes tervezetek célját s boncolgatja, majd módszer és keresztülvitel szempontjából vizsgálhatja azokat.

A vezérkönyv végén található huszonnégy falitábla-szöveg, anyagcsoport az anyagelmélyítést és a helyesírás-erősítést, a begyakorlást célozza.

Baksy Andor ismét egy értékes munkával gazdagította a népiskolai vezérkönyvirodalmat. Ebből az újabb könyvből is érezzük pedagógiai felkészültségét, érezzük a tudást és az akarást, mellyel a magyar nyelvet, illetőleg annak tanítását igyekszik szolgálni.

Nemes János.

Baksy Andor: *Nyelvi ismeretek a VIII. osztályban.* Néptanítók Pedagógiai Kiskönyvtára „Aranykapú” vezérkönyvsorozat legutóbbi kötete. Szerkeszti: Szathmáry Ferenc, Sárospatak, 96 oldal.

Baksy Andornak népiskolai vezérkönyvsorozatában ez a tizedik munkája. Az előszóban itt is, mint az előbbi vezérkönyvekben a könyv felépítésének, anyagának és használatának ismertetését találjuk. Az osztály nyelvi ismereteinek megvilágítására, szemléltetésére, begyakorlására és megerősítésére ebben a könyvben is bőséges példát találunk. A rátermettséggel, tudással összegyűjtött anyagból, feldolgozott tanítási egységekből az egy-, két- és háromtanítós népiskolák tanítói is kiválogathatják azokat, amelyeket a tanterv számukra előír.

A részletes tanítási tervezetek gondos felépítése irányt mutat a tantervi anyag megismeréséhez, feldolgozási módjához, gyakorlati keresztülviteléhez. Hogy a cél elérése érdekében az egyes tervezetek gondolataiból, anyagából mit dolgoz fel a tanító változatlanul s mit alakít át saját fel fogásának, meggyőződésének és egyéniségének megfelelően, az iskolájának helyi adottságán kívül rátermettségétől is függ.

A vezérkönyv vége csendesfoglalkozásra, tollbamondásra alkalmas „Függelék” tartalmaz. Ennek anyagát az író nagyjából a tanult szemléleti anyagból állította össze s ezzel a tanultak erősítését, másrészt a helyesírás gyakorlását kívánja szolgálni.

Ezzel a kötetel a népiskola négy felső osztályának negyedik nyelvi ismereti vezérkönyve is a tanítók asztalára került. A négy könyv közül az V., VII. és VIII. osztály könyvei Baksy Andort mint mintaszerű gyakorlati pedagógust dicsérik. Kitűnő könyveit olvasgatva azt látjuk, hogy elsőrendű fontosságot tulajdonít a nyelvi ismeretek tanításának. Lelkéből fakadt a magyar nyelv értékelése, azt mondja róla: „Életmegnyilvánulásaink, érzésvilágunk, népi sajátosságaink, az egyes és az együttes magyarság élő és állandóan fejlődő muzsikája.”

Nemes János.

H I R E K.

Megújítjuk folyóiratunk előző számában közölt kérésünket. Nagyon kérjük az intézetek igazgatóit, hogy intézetüknek az 1943—44. iskolai évről szóló évkönyvét szerkesztőségünknek (XII. Menkina János-u. 8/b. II. 3.) is küldjék meg. Intézeteink utolsó iskolaeleven életéről összefoglaló áttekintést szándékozunk adni. — Késedelmeskedő előfizetőinket, tagtársainkat meg arra kérjük, hogy hátralékos előfizetési, illetőleg tagsági díjainkat mielőbb küldjék be. Ezt a kötelezettségüket most valóban könnyen teljesíthetik. Folyóiratunk előfizetési díja a mélypontra esett; soha olyan csekély nem volt, mint most. 2 kg alma árából bárki egy egész évi előfizetését biztosíthatja! — Nagyon kérjük az igazgatókat és a hírközléssel megbízott tanárokat, értesítsék minden fontosabb eseményről a szer-

kesztőséget. A kényszerű iskolaszünetben és a nyári vakációban folyóiratunk úgyszólván az egyedüli hírtovábbító. Tegyük bőséggé és gazdaggá!

Jogmegadás. — A közokt. miniszter a bpesti Szent Orsolya-rendi rk. leányliceum és tanítónőképző-intézet liceumi és tanítóképző-intézeti osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát és az intézet részére a tanítóképesítés jogát véglegesen megadta (92.730/1944. VIII. — 3.). — A közokt. miniszter a nagyváradi rk. leányliceum I.—III. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát az 1943/44. tanévre megadta (92.755/1944. VIII. — 3.) — A közokt. miniszter az újverbászi alapítványi német tanítási nyelvű liceum és tanítóképző-intézet I—V. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát és az intézet részére a tanítóképesítővizsgálat megtartásának jogát az 1943/44. tanévre megadta (92.751. 1944. VIII. — 3.).

Személyi hírek. — A rádió május 5-én „Erdélyi tavasz” címen közölt műsorszámára részére az erdélyi költők tavaszi verseit *Bognár Gyula* jászberényi áll. tanítóképző-int. tanár állította össze. — Dr. *Bálint Sándor* szegedi rk. tképzőint. tanár, a néprajz ismert művelője *Sacra Hungaria* címen a magyar vallásos népelelet tárgyaló művet írt. A Veritas könyvkiadó-vállalat kiadásában jelent meg. Ára füzve 15 P. — *Bécsy Attila* győri rk. tképző-int. gyak. isk. tanító a népiskola III—IV. osztályának testnevelési anyagát rajzok kíséretében irányító tanmenet formájában kidolgozta. Ismertetéséről gondoskodni fogunk. — *Bálint Sándor* május 24-én *A szegedi népnyelv szólásai* címen adott elő a rádióban. — *Durnyi György* lévai áll. tképző-int. gyakorló isk. tanító *A hisdedóvói és népiskolai táblai rajzolás ábécéje és egyszeregyje* címen figyelemreméltó füzetet adott ki. Ismertetni fogjuk.

Irodalmi szemle. — *Bálint Sándor: Népünk áprilisi védőszentjei.* Élet, 35. évf. 18. sz.) — *Mesterházy Jenő: Kossuth Lajos és a hisdednevelés.* (Magyar Paedagógia, 52. év. 3—4. sz.) — *Molnár Oszkár: Neményi Imre.* (U. o.) — *Nemes János: Az osztatlan iskola tanítója.* (Bihari Népnvelés, 5. évf. 5. sz.) — *Mesterházy Jenő: Kossuth Lajos ismeretlen pedagógiai munkája.* (Protestáns Szemle, 53. évf. 4. sz.) — *Budai Lajos György: A rajzóra és a művészeti ismeretek.* III. (Rajzoktatás, 5. évf. 5. sz.) — *Nemes János: Szent László.* Tanítási tervezet (Néptanítók lapja, 77. évf. 9. sz.) — *Nemes János: Hős magyar tanítók* (Nemzetnevelés, 26. évf. 10. sz.).

Intézeti hírek. — A rádió május 11-én „Magyar zeneszerzők felőrája” című műsorszámát a marosvásárhelyi áll. tanítóképző énekkarának előadása töltötte ki *Kiss Elek* zenetanár vezényleésével.

Tanítóképző-int. növendékek sikere. — A III. országos középiskolai táj- és népkutató pályázaton a munkaközösségek versenyében az első díjat holtversenyben a debreceni ref. kollégium liceumának és tanítóképző-intézetének „Ecsedi István” táj- és népkutató csoportja, a második díjat a győri rk. liceum és tanítóképző-intézet táj- és népkutató csoportja nyerte. Hasonló sikerrel végződött az egyéni pályázat is, mert ebben a kategóriában első díjat nyert *Lemle Géza* a bajai áll. tanítóképző és *Szathmári Károly* a debreceni ref. tanítóképző növendéke.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.